

ସାଭରକର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ସ୍ୱର୍ଗକାନ୍ତର କମ୍ପୋଜିସନ

ଗତ ୪ ଦଶନ୍ଧିରେ କଟକରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏକ ଆଲୋଚନା ସଭାରେ ଏହି ଲେଖକ ଶେଷବନ୍ଧୁ ଭାବେ ସାଭରକରଙ୍କ ଜୀବନୀର କେତେକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଦିଗ ଉପରେ ଚିହ୍ନଟା ଦେଉଥିଲା ବେଳେ ଆଗରୁ କହିସାରିଥିବା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରବନ୍ଧକାରୀ ଓ ମୋର ସୁପରିଚିତ ବନ୍ଧୁ ହଠାତ୍ ଉଠିପଡ଼ି ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ଢଙ୍ଗରେ ଏକନିଶ୍ଚୟରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, “ସାଭରକର ଜେଲରୁ ମୁକୁଳିବା ପାଇଁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମାଭାଷା ମାଗିଥିଲେ, ଦୁଇଜାତି ତତ୍ତ୍ୱର ଜନକ ଥିଲେ, ଗାନ୍ଧୀହତ୍ୟା କ୍ଷତଯନ୍ତ୍ରରେ ଲିପ୍ତ ଥିଲେ ଇତ୍ୟାଦି” । ତାଙ୍କ କଥା ଉପରେ ଏହି ଲେଖକ କିଛି ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଚାହିଁବାରୁ ସେ ସଭାଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଥିଲେ, ଯାହାକି ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଘଟଣା ଥିଲା । କେବଳ ଏହି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁ ନୁହଁନ୍ତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ନିଜକୁ ବାମପନ୍ଥୀ, ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଓ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ ଶିବିରୀଆଁ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବା ଅସଂଖ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ନେତା ଓ କର୍ମୀ ଓ ବୁଦ୍ଧିଜୀବି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସୁଲବିଶେଷରେ ନାହିଁତାଁ ରୋଗ ଅତି ଉଚ୍ଚତରପରେ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥାଏ ଓ ସମଗ୍ର ବାଚାବରଣକୁ ଅକାରଣରେ ଧ୍ୱଂସିତ କରିଦେଇଥାଏ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ନିଜେ ନିଜକୁ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତାର ଖାଣ୍ଟି ଧାରକ-ବାହକ ବୋଲି ବିଜ୍ଞାପିତ କରୁଥିବା ବହୁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରୀ, ସଂସ୍କୃତି-ପ୍ରେମୀ ଓ ରାଜନେତା ମଧ୍ୟ ଏହି ସ୍ୱର୍ଗକାନ୍ତରତା ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ । ସୋନିଆ ଗାନ୍ଧୀ ନାଁ ଉଦ୍ଧାରଣ ହେବାମାତ୍ରେ, ସେମାନେ ତିଆଁତେଇଁ ଆରମ୍ଭ କରିଦିଅନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାର ନାକଚେକା ଖୋଜି ବେଶୀ, କାହାର କମ୍, ତାହା କହିବା ମୁସ୍କିଲ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ବୈଚାରିକ ମତାନ୍ତରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଆଲୋଚନାର ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ, କାରଣ ସେମାନଙ୍କ କଥା ଓ କାମ ଭିତରୁ ତାହା ଜଳଜଳ ଦୃଶ୍ୟମାନ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ବିଷୟ ଆଲୋଚନା ସାପେକ୍ଷ, କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲାଗିଥିବା ‘ବାମପନ୍ଥୀ’, ‘ପ୍ରଗତିଶୀଳ’ ‘ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ’ ଇତ୍ୟାଦିର ମୋହର ଜନମାନସକୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରି ରଖିଛି ।

ବ୍ୟକ୍ତି-ମୂଲ୍ୟାୟନରେ ମାର୍କ୍ସଙ୍କ ଜଙ୍ଗ

ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି, କାର୍ଲ ମାର୍କ୍ସ (୧୮୧୮-୧୮୮୩) ତତ୍ତ୍ୱାବଳୀର ଦର୍ଶନ-ସମ୍ରାଟ ହେଗେଲ (୧୭୭୦-୧୮୩୧)ଙ୍କ ଭାବବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼େଇ କରି ବସ୍ତୁବାଦୀ ଦୃଢ଼ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଥିଲେ । ହେଗେଲ କେବଳ ଯେ ସେତେବେଳର ପୁସ୍ତାକ ରାଜତନ୍ତ୍ରର ଦୃଢ଼ ସମର୍ଥକ ଥିଲେ ତାହା ନୁହେଁ, ସେ ମନେ କରୁଥିଲେ, ଭଗବାନ ଜର୍ମାନ ଜାତିକୁ ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଜାତିରୂପେ ଜନ୍ମ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଜର୍ମାନୀବାସୀଙ୍କର ପବିତ୍ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ବିଶ୍ୱର ଅନ୍ୟସମସ୍ତ ଜାତିକୁ ସଭ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷିତ କରେଇବା । ଏହା ପୁଣି ଜଣାଶୁଣା କଥା ଯେ, ହେଗେଲଙ୍କ ଏତାଦୃଶ ଉଗ୍ର ଜର୍ମାନ ଜାତୀୟତାବାଦ ପାଇଁ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଜଣାଶୁଣା ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସକ ଆଡଲଫ୍ ହିଟ୍ଲର ତାଙ୍କୁ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଦାର୍ଶନିକ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବିଷୟ ହେଉଛି, ମାର୍କ୍ସ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଓ ଜାତିତତ୍ତ୍ୱ ସପକ୍ଷରେ ହେଗେଲଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ମତବାଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭଲରୂପେ ଜାଣିଥିଲେ ହେଁ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ପ୍ରମୁଖ ଗୁରୁ ରୂପେ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିଲେ । ସେ ହେଗେଲଙ୍କ ଠାରୁ ଆଧୁନିକ ଦୃଢ଼ତତ୍ତ୍ୱ ବା ତାଏଲକ୍ୱିକ୍ସ୍ ଉଧାର ଆଣିଛନ୍ତି ବୋଲି ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କହି ଚାଲୁଥିଲେ । ସୁଦୂର ଇତିହାସର ଏହି ଜଣାଶୁଣା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତକୁ ଏଠାରେ ଅବତାରଣା କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା, ଆମର କମ୍ପୋଜିସନ ଅନ୍ତତଃ ସେମାନଙ୍କ ଆଦିଗୁରୁ କାର୍ଲମାର୍କ୍ସଙ୍କ ଠାରୁ ଶିଖିବା ଉଚିତ୍, କିପରି ଇତିହାସର ଜଣେ ପ୍ରବାଦ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରାଯାଏ, ବା ଖାଣ୍ଟି ଭାରତୀୟ ଭାଷାରେ କହିଲେ କିପରି ପୂଜାପୂଜା କରାଯାଏ ।

ସାଭରକରଙ୍କ ହିନ୍ଦୁତ୍ୱ

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ସତ୍ୟ-ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ସାଭରକର ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଆସିବା । ଏକଥା ସତ୍ୟ, ସାଭରକର (୧୮୮୩-୧୯୬୬) ହିନ୍ଦୁତ୍ୱ ଶବ୍ଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା । ସେ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ‘ହିନ୍ଦୁତ୍ୱ’ର ବାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଯାଇ ବିଭିନ୍ନ କଥା କହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁଥିରୁ ଏହାର ଏକ ସୁଷ୍ଟ ଓ ନିର୍ବିବାଦୀୟ ସଂଜ୍ଞା ନିଷ୍ପନ୍ନ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସମୟର ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ସାଭରକର କେତେକ ସଂସ୍କାରଧର୍ମୀ କଥା କହିଥିଲେ, ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକର ଏବେବି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଅଛି ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ଯଥା- ବର୍ଷପ୍ରଥା କି ଜାତିପ୍ରଥା ସହିତ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର କିଛି ସଂପର୍କ ନାହିଁ, ଏହିସବୁ କୁସଂସ୍କାର କାଳକ୍ରମେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଛି । ସାଭରକର ପୁଣି କହିଛନ୍ତି, ଗୋରୁ ହେଉଛି ଏକ ଦରକାରୀ ପଶୁ, ତେଣୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଗୋପୂଜନ ନୁହେଁ, ଗୋପାଳନ କରିବା ଉଚିତ୍ ତଥା ଦୁର୍ଭିକ୍ଷଜନିତ ଅନାହାର ସମୟରେ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଗୋମାଂସ ଖାଇ ପାରନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ଯଜ୍ଞ ଓ ସମୂହ ପୂଜା ଭଳି ଅବାଂଛିତ ସମାରୋହରୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଦୂରେଇ ରହିବା ଉଚିତ୍ । ବେଦକୁ ଇଶ୍ୱରକୃତ ବୋଲି କି ମନୁସ୍ମୃତିର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତାକୁ ସେ ସ୍ୱୀକାର କରୁନଥିଲେ । ପୁରୋହିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ତଥା ଭକ୍ତବାଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରାଧାନ୍ୟକୁ ସେ ସ୍ୱୀକାର କରୁନଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଯାହା ଥିଲା ସିପାହୀ ବିଦ୍ରୋହ, ସାଭରକର ଏହାକୁ ‘ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ- ୧୯୫୭’ ବୋଲି ଚିତ୍ରଣ କରି ୧୯୦୭ରେ ଏହି ଶିରୋନାମାରେ ଏକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଥିଲେ, ଯାହାକି ଭଗତ ସିଂ ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କ ସମେତ ଦେଶର ଅଗଣିତ କ୍ରାନ୍ତିକାରୀଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାପିତ କରିପାରିଥିଲା । ସେ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏକତାହିଁ ଭାରତର ଭାବୀ ଅଗ୍ରଗତିର ଚାକିରୀ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ସେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏକ ଆଦର୍ଶ ହିନ୍ଦୁମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ, ଯହିଁର ପୂଜକ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ମେହେନ୍ଦ୍ର । ସାଭରକର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହିଭଳି ନୂଆନୂଆ, ଅପାରମ୍ପରିକ ଓ ସଂସ୍କାରଧର୍ମୀ କଥା କହିଥିବାରୁ ଆର୍.ଏସ୍.ଏସ୍. ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ମୌଳବାଦୀ ହିନ୍ଦୁ ସଂଗଠନମାନେ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କୁ ମାନ୍ୟତା ଦେଇ ନଥିଲେ । ଏବେ ବି ସେମାନେ ସାଭରକରଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁତ୍ୱର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ବୋଲି ପ୍ରଚାର କଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାର ଏହି ସୁନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିଗଗୁଡ଼ିକୁ କୌଶଳକ୍ରମେ ଏତାଇ ଯାଆନ୍ତି । ସୁତରାଂ ସାଭରକରଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁ ମୌଳବାଦ ସହ ଏକାତ୍ମ କରି ଦେଖିବା ଅନୈତିକତା ଓ ଅଯୌକ୍ତିକ ।

ଭାରତବିଭାଜନ ପାଇଁ ଦାୟୀ କିଏ ?

ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ, ସାଭରକର ଅଖଣ୍ଡ ଭାରତ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିବା ପରେ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲେ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ତଥା ଦେଶର ଅଧିନାଧ୍ୟ ବହୁ ଦଳ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷରେ ଭାରତ ବିଭାଜନ ଦାବୀକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇ-ଜାତି ତତ୍ତ୍ୱ ଭିତରେ ଏହି ଦାବୀକୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ସେତେବେଳେ ଭାରତରେ କେହି ଦଳ ବା ନେତା ଥିଲେ କି, ଯେ କି ବିଭାଜନକୁ ମୂଳରୁ ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିରୋଧ କରିଛନ୍ତି ? ବାବାସାହେବ ଆମେଦକର ତାଙ୍କର ‘ପାକିସ୍ତାନ ବା ଭାରତ ବିଭାଜନ’ (୧୯୪୬) ପୁସ୍ତକରେ ଦୁଇଜାତି ତତ୍ତ୍ୱକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ସହିତ ବିଭାଜନକୁ ଏକ ଯୌକ୍ତିକ ଓ ସମୁଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ବୋଲି ମତ୍ତବ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଏଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ସହିତ ଖୁବ୍ ଭଲ ସଂପର୍କ ଥିଲା, ଓ ସେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଭାପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠିତ ନିର୍ବାଚନ(୧୯୪୬)ରେ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ଚିକେଟ୍ରେ ବଙ୍ଗଳାର ଏକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ପ୍ରଥମେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ତତ୍କର ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆ ତାଙ୍କର ପୁସ୍ତକ ‘ଭାରତ ବିଭାଜନର ଅପରାଧୀମାନେ’(୧୯୫୯)ରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି, କିପରି ନେହେରୁ ଓ ପଟେଲ୍ କଂଗ୍ରେସର ବିଧିବଦ୍ଧ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇନଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ନିଜେ ଏକତରଫା ଭାବେ ଲର୍ଡ୍ ମାଉଣ୍ଟବାଟେନଙ୍କୁ ବିଭାଜନ ସପକ୍ଷରେ ନିଜର ମତ ଦେଇ ସାରିଥିଲେ । ସେହି ପୁସ୍ତକରେ ତତ୍କର ଲୋହିଆ ପୁଣି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ, କଂଗ୍ରେସ ବିଭାଜନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଚାରିଦ୍ୱରେ ଆହୁତ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀଣା ସମିତିର ଜରୁରୀ ବୈଠକରେ ବିଭାଜନ ସପକ୍ଷରେ ନେହେରୁ ଓ ପଟେଲ୍ଙ୍କ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଦ୍ ଫଳରେ ଗାନ୍ଧୀ କିପରି ଏକଘରକିଆ ଓ ନିସହାୟ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ତଥା ଶେଷକୁ ନିଜେ ବିଭାଜନ

ସପକ୍ଷରେ ମତଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ବୈଠକରେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ବିଭାଜନ ବିପକ୍ଷରେ ମତ ଦେଇଥିଲେ ହେଁ, ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୃଦୁ ଥିଲା । ଲୋହିଆ ମଧ୍ୟ ପଶ୍ଚାତାପ ସହ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି, ସେ ନିଜେ ବିଭାଜନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ ହେଁ, ଏହାକୁ ନେଇ ନହୋତବନ୍ଧା ରହିପାରି ନଥିଲେ । ଏ ଘଟଣାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ଆଉ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ନେତା ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜଗୋପାଳଚାରୀ ଭାରତ ଛାଡ଼ି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବିରୋଧକରି ତଥା ପାକିସ୍ତାନ ଗଠନ ଦାବୀକୁ ସମର୍ଥନ କରି କଂଗ୍ରେସରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଥିଲେ । ସେତେବେଳର ଅବିଭାଜିତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଭୂମିକା କ'ଣ ଥିଲା ? ଜାତିମାନଙ୍କର ଆନ୍ତର୍ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଧିକାର ନାଁରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ସହିତ ସ୍ୱର ମିଳେଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାକିସ୍ତାନ ଦାବୀକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ବାମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଭାରତର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଦଳ ଓ ନେତାମାନେ ଘଟଣାଚକ୍ରରେ ଭାରତ ବିଭାଜନକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ କେବଳ ସାଭରକରଙ୍କ ଉପରେ କାହିଁକି ଦୋଷ ଲଦାଯାଉଛି ?

ସାଭରକରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ହିନ୍ଦୁ କିଏ ?

ସାଭରକରଙ୍କ ହିନ୍ଦୁ ଓ ହିନ୍ଦୁରାଷ୍ଟ୍ରର ଧାରଣା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଣିଧାନଯୋଗ୍ୟ । ତାଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକ ‘ହିନ୍ଦୁ- ହିନ୍ଦୁ କିଏ?’ (୧୯୨୮)ରେ ସେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଧାରଣା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଜାତି, ଧର୍ମ ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ବୋଲି ପରିଚିତ ଐତିହାସିକ ଓ ଭୌଗଳିକ ଭୂଖଣ୍ଡକୁ ଯଦି ଏକ ପୁଣ୍ୟଭୂମି ବୋଲି ମନେକରେ, ସେ ହିଁ ହିନ୍ଦୁ ପଦବ୍ୟବହାର । ତାଙ୍କ ବିଚାରରେ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷଧରି ଏହି ଭୂଖଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଭ୍ୟତା ଗଢ଼ିଉଠିଛି, ଓ ଯାହାକି ବିଭିନ୍ନ ବୈଷମ୍ୟ ଭିତରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି, ସେହି ଐତିହ୍ୟ ହିଁ ହିନ୍ଦୁ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ହିନ୍ଦୁ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥିବାର ଆଧାର ଉପରେ ନିଜକୁ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲା ବେଳେ ସାଭରକର ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ନାମକ ଭୌଗଳିକ ଭୂଖଣ୍ଡର ଗୌରବୋଜ୍ଜଳ ଐତିହ୍ୟର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀକୁ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଥିଲେ । ସାଭରକରଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର ଓ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନର ଐତିହ୍ୟକୁ ଭଲପାଇ ପାରିଲେ, ସେ ‘ହିନ୍ଦୁ’ ବୋଲି କୁହା ଯାଇପାରିବ । ସୁତରାଂ ହିନ୍ଦୁ ଶବ୍ଦକୁ ନେଇ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧନ ଭିତରେ ମୌଳିକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିଲା, ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ସଂଜ୍ଞା ଧର୍ମାତ୍ମ ଓ ଜନ୍ମଭୂମିକି କିନ୍ତୁ ସାଭରକରଙ୍କର ପାର୍ଥକ୍ୟ ତଥା ଐତିହ୍ୟଭିତ୍ତିକ । ୧୯୩୭ ମସିହାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭାର ଅଧିବେଶନରେ ସାଭରକର ତାଙ୍କ ଅଭିଭାଷଣରେ ନିଜର ପରିକଳ୍ପିତ ହିନ୍ଦୁରାଷ୍ଟ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ପଷ୍ଟ କହିଥିଲେ, “ଧର୍ମ, ଜାତି କି ସଂପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବାଛବିଚାର କରାଯିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାନତା ରହିବ, ଏବଂ କେହି ଅନ୍ୟ ଉପରେ ହାକିମାତି କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।” ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ ସାଭରକର ମୁସଲମାନଙ୍କୁ ନୁହେଁ, ମୁସଲିମ୍ ଧର୍ମାନ୍ତରୀୟ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ, ଯଦିଓ ମୁସଲିମ୍ ଧର୍ମାନ୍ତରୀୟ ସାମନା କରିବାକୁ ଯାଇ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମାନ୍ତରୀୟ ଆଡ଼କୁ ଠେଲି ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ଖିଲାଫତ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ ତେଜିୟାନ ଥିବାବେଳେ କିଛି ମୁସଲିମ୍ ମୁଲବାଦୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଫଗାନିସ୍ତାନର ମୁସଲିମ୍ ରାଜା ଅମାନୁଲ୍ଲାଙ୍କୁ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରି ବ୍ରିଟିଶ୍ ବଦଳରେ ଶାସନ କରିବାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରେ ସାଭରକର ତାଙ୍କ ପରିକଳ୍ପିତ ହିନ୍ଦୁରାଷ୍ଟ୍ରର ବିକଳ ପେଟ କରିଥିଲେ । ସେହିପରି ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ଶେଷ ଦଶକରେ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ଯେତେଯେତେ ମୁଲବାଦୀ ହିନ୍ଦୁବିଦ୍ୱେଷୀ ରାସ୍ତା ଗ୍ରହଣ କଲା, ସାଭରକର ତହିଁର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରଥମେ ଅଖଣ୍ଡ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ, ଓ ତାପରେ ଜିନ୍ଦାକ ଦୁଇଜାତି ତତ୍ତ୍ୱ ଭିତରେ ଦୁଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ର- ଭାରତ ଓ ପାକିସ୍ତାନ- ର ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଅଧିକାରୀ ବାସ୍ତବତାକୁ ମାନିନେଲେ ।

ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଦଲିଲ୍ ଗୋପନୀୟ କାହିଁକି ?

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମନମୋହନ ସିଂ ନିଜଗରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ତାଙ୍କ ସାମ୍ବାଦିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯଥାର୍ଥରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ସାଭରକର ଜଣେ ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ଦେଶପ୍ରେମୀ ଥିଲେ, ଏବଂ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ମାମଲାରେ ସେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରମାଣ ଅଭାବରୁ ଖଲାସ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଲେଖକର କ୍ଷୁଦ୍ର ବିଚାରରେ ଏହାସତ୍ତ୍ୱେ ଯଦି କେହି ମନେ କରୁଥାଆନ୍ତି, ସାଭରକର ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ସତଯତ୍ନରେ ସଂପୃକ୍ତ ଥିଲେ, ତେବେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଦାବୀ କରିବା ଉଚିତ୍, ପ୍ରଥମେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ମକଦ୍ଦମାର ସମସ୍ତ କୋର୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଅଣାଯାଉ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ କଂଗ୍ରେସ ନେତାଏ ଦୀର୍ଘକାଳ ଶାସନରେ ଥିଲେ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଗତ ୬ ବର୍ଷଧରି ବିଜେପି ମଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଶାସନରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୁଇପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ମକଦ୍ଦମାର ମୂଳ ନଥିବତ୍ତ୍ୱ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଅବଗତି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକାଶ କରୁନାହାନ୍ତି । କାହିଁକି ? ୧୯୭୪ ଓ ୭୫ରେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଏକଥା କହୁଥିବାର ଏହି ଲେଖକ ସମ୍ପେତ ରାଜ୍ୟର ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଶୁଣିଛନ୍ତି ଯେ, ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ପାଇଁ କେବଳ ଆର୍.ଏସ୍.ଏସ୍. ନୁହେଁ, କଂଗ୍ରେସନେତାଏ ମଧ୍ୟ ସମପରିମାଣରେ ଦାୟୀ । ଏହି ଲେଖକର ଅନୁମାନ, ଆଲୁ ଖୋଲୁଖୋଲୁ ମହାଦେବ ବାହାରିବ, ଏହି ପ୍ରକାର ଏକ ବନ୍ଦମୂଳ ଆଖିକାରୁ ଉଭୟଗୋଷ୍ଠୀ ଜାଣିଶୁଣି ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଦସ୍ତାବିଜ୍, ଯାହାକି ଆଇନତଃ ଏକ ସର୍ବସାଧାରଣ ଦଲିଲ୍, ତାକୁ ଘଟଣାର ପ୍ରାୟ ୫୬ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଗୋପନୀୟ କରି ରଖିଛନ୍ତି ।

ସାଭରକରଙ୍କ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦେଶପ୍ରେମ

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣି ଆମେ ସାଭରକରଙ୍କ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଆସିବା । ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ସହ ଜଣେ ଅମତ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ସେ ଜଣେ ପ୍ରବାଦ ପୁରୁଷ, ଏକଥାରେ କାହାରି ଦ୍ୱିମତ ରହିବା କଥା ନୁହେଁ । ଜଣେ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଇଂରେଜ ସାହେବଙ୍କୁ ୧୯୦୯ରେ ଲଣ୍ଡନରେ ଗୁଳିକରି ହତ୍ୟା କରି ଫାଣି ପାଇଥିବା ଶହୀଦ ମଦନଲାଲ ପିଙ୍ଗଡ଼ାଙ୍କ ପ୍ରେରଣାଦାତା ଥିଲେ ସାଭରକର । ଏକାଧିକ ରାଜଦ୍ରୋହମୂଳକ ଘଟଣାରେ ସାଭରକରଙ୍କ ଲଗାତାର ସଂପୃକ୍ତି ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଭାରତକୁ ଦେଶାନ୍ତର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବନ୍ଦୀକରି ୧୯୦୯ରେ ଏକ ସାମରିକ ଜାହାଜ ଯୋଗେ ଭାରତକୁ ପଠାଇଲେ । ବାଟରେ ଫ୍ରାନ୍ସର ମାର୍ସେଲ୍ସ୍ ଉପକୂଳରେ ଜାହାଜଟି ଅଟକି ଥିବାବେଳେ ସାଭରକର ପହିଁର ପହିଁର ସେଥିରୁ ଖସି ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଫରାସୀ ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କୁ ଧରି ବ୍ରିଟିଶ୍ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଥିଲା । ଭାରତରେ ତାଙ୍କର ବିଚାର ହେଲାପରେ ତାଙ୍କୁ ଆଖ୍ୟାମାନ ଜେଲରେ ୫୦ ବର୍ଷପାଇଁ ସଶ୍ରମ କାରାଦାସର ଦଣ୍ଡ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଫରାସୀ ପୋଲିସ୍ ସାଭରକରଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କଲାବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣର କେତେକ ନିୟମ ମାନି ନଥିବାରୁ ସମୁଦାୟ ମକଦ୍ଦମାଟି ହେଗ୍‌ସ୍ଥିତ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କୋର୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ବିଚାର ହୋଇଥିଲା । ଏହିସବୁ ଘଟଣା ମାଧ୍ୟମରେ ସାଭରକର ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ରୂପ ଦେବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଛଡ଼ା ତାଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ମାତାମ୍ କାମା ସ୍ତୁଟ୍‌ଗାର୍ଟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଭାରତର ଜାତୀୟ ପତାକାକୁ ଉତ୍ତାପ ପାରିଥିଲେ । ଆଖ୍ୟାମାନରେ ୧୯୧୧ରୁ ୧୯୨୨ ମସିହା ଦୀର୍ଘ ୧୧ ବର୍ଷ ଧରି ଏକ ନିଭୃତ କୋଠାରେ ସଶ୍ରମ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ ଖଟିଲାପରେ ତାଙ୍କୁ କେତେକ ସର୍ତ୍ତ ଭିତ୍ତିରେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକ ଜେଲକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯାଇଥିଲା ଓ ତାପରେ ୧୯୩୭ ଯାଏ ରତ୍ନଗିରି ଜିଲ୍ଲା ଭିତରେ ଅଟକ ରଖାଯାଇଥିଲା । ଆଖ୍ୟାମାନରେ ସେ ବନ୍ଦୀ ଥିବାବେଳେ ସାରାଦେଶରେ ତାଙ୍କୁ ଖଲାସ କରିବା ପାଇଁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଓ କଂଗ୍ରେସ ସମ୍ପେତ ବହୁ ମହଲରୁ ଦାବୀ କରା ଯାଇଥିଲା । ସାଭରକର ନିଜେ ଖଲାସ ହେବା ପାଇଁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ ଯେଉଁ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ ଓ ଯାହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ତାଙ୍କୁ ପଲ୍ଲୀୟନପନ୍ଥା ବୋଲି ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଉଛି, ସେ ନିଜେ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଜେଲରୁ ମୁକୁଳି ବାହାରେ ରହି ଦେଶକାମ କରିବା ପାଇଁ ସେ ଜାଣିଶୁଣି ଏହି କୌଶଳ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ସୁଭାଷ ବୋଷ ସାଭରକରଙ୍କୁ ଠିକ୍ ରୂପେ ବୁଝିଥିଲେ ଓ ଖୁବ୍ ସମ୍ମାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସୁଭାଷ

ଜାପାନୀ ସେନା ସାହାଯ୍ୟରେ ଆଣ୍ଡାମାନକୁ ଦଖଲ କରିବାପରେ ସାଭରକରଙ୍କ ଲିଖିତ 'ପ୍ରଥମ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ' ପୁସ୍ତକର ଚାମିଲ୍ ଅନୁବାଦ କରାଇ ସେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବାଣ୍ଟିଥିଲେ ।

କମ୍ରେଡମାନେ ନିଜର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ବଦଳାନ୍ତୁ

ସୁତରାଂ ମୋଟ ଉପରେ ଦେଖିଲେ, ଏକ ଘଡ଼ିସର୍ଯ୍ୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସାଭରକରଙ୍କ ଭୂମିକା କେବଳ ଭାରତ ଭିତରେ ନୁହେଁ, ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଭାରତର ସ୍ଵାଧୀନତା ଦାବା ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଥିଲା । ଏହି ଐତିହାସିକ ସତ୍ୟକୁ ଅସ୍ଵୀକାର କରିବା ନିଜର ନିର୍ବୋଧତାର ପରିଚୟ ହେବ । ଆଜି ଉଭୟ ବାମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର କମ୍ରେଡମାନେ ସାଭରକରଙ୍କୁ ଭାରତଛାଡ଼ି ଆନ୍ଦୋଳନର ବିରୋଧୀ, ଦେଶବିଭାଜନର ସମର୍ଥକ ତଥା ଉତ୍ତର ଗାନ୍ଧୀ ବିରୋଧୀ ବୋଲି ଦର୍ଶାଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କ ନିଜର ରେକର୍ଡ କ'ଣ ? ଅବିଭାଜିତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ୧୯୪୨ର ଭାରତଛାଡ଼ି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲା, ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ହାତରେ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀମାନଙ୍କୁ ଧରେଇ ଦେଉଥିଲା, ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଦଲାଲ, ନେହେରୁଙ୍କୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଗୋଡାଣିଆ କୁକୁର ତଥା ସୁଭାଷବୋଷଙ୍କୁ ଫାସିଷ୍ଟ ବୋଲି ଚିତ୍ରଣ କରିଥିଲା । ଏହାଛଡା ଭାରତ ଭଳି ଏକ ବହୁଜାତୀୟ ସମାଜରେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଆନ୍ତନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଧିକାର ଭିତରେ ପାକିସ୍ତାନ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ର ହେଉ ବୋଲି ସେମାନେ ଦାବା କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ସଂସଦୀୟ ରାଜନୀତିରେ ଗଭୀରଭାବେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ହୋଇପଡ଼ି ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଓ ସେଥିରୁ ବାହାରିଥିବା ମାର୍କ୍ସବାଦୀ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ନେତୃବର୍ଗଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ସେମାନଙ୍କ ଧାରଣା ଓ ପ୍ରଚାରକୌଶଳକୁ ବଦଳାଇଛନ୍ତି । ଏହାସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ ଘଟିତ ଇତିହାସକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିବେ କି ? ଯଦି ନାଁ, ତେବେ ଆଜିକାର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ସାଭରକରଙ୍କ ପିଛା ପଡ଼ିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଭାବିବା ଉଚିତ୍, ସ୍ଵାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଜଘନ୍ୟ ଭୂମିକା ସତ୍ତ୍ୱେ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଉଛନ୍ତି ଓ ଭୋଗ୍ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆମର ଭାରତୀୟ ଜନତା ବାସ୍ତବିକ ଏକ ମହୋଦାର ଭାବନାରେ ପରିଚାଳିତ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଅନ୍ତତଃ ଏହି ମୌଳିକ ମାନବୀୟ ଗୁଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରୁ ଶିଖିବା ଉଚିତ୍ ଓ ଅପଥା ବିତଣ୍ଡାରୁ ବିରତ ରହି ସାଭରକରଙ୍କ ଭଳି ଜଣେ ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ଦେଶପ୍ରେମୀଙ୍କୁ ବିଳମ୍ବରେ ହେଲେବି ଯେତିକି ସ୍ଵୀକୃତି ଓ ସମ୍ମାନ ମିଳିବା କଥା, ତାହା ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ ।

Chitta Behera, 4A Jubilee Tower, Choudhury Bazar, Cuttack-9, PH: 0671-2623518, October, 2004
Email: chittabehera@rediffmail.com